

МИСИЈА ЦРКВЕ И ЊЕНА МЕТОДИКА КРОЗ ВЕКОВЕ

Живот Цркве, а она је — Богочовек Христос продужен, силом присуства Духа Светог, кроз векове, почива на једној непроменљивој истини. Та истина гласи: *Добро које се не учини на добар начин, није добро* (Св. Симеон Нови Богослов). То основно начело црквеног живота, начело је и неизменљиви став и њене историјске мисије у свету. С једне стране, сваком разумном бићу јасно је и очевидно: Без познања Истине и Добра, човек не може бити ни постати прави човек. Но, с друге стране, није довољно просто познање Истине и Добра. Истина и Добро треба да буду преточени у човеков свакидашњи живот, лични и друштвени, и за то је неопходно пронаћи прави метод, који ће увести у преобликовање живота, кроз оваплоћење у њега свега онога што је добро и истинито. Само кроз правилан приступ и однос према Истини, Истина ослобађа; само оно Добро које се твори на добар начин — остаје Добро и постаје истинска преображајна сила човековог делања и живљења, оплођујући га и испуњујући вечним и неодузимљивим садржајима и вредностима.

Ово је био и остао главни разлог што је за Цркву и њено вековно искуство питање метода, тј. питање начина преношења на друге тајни вере и живота по Христу (и кроз то остваривања њеног историјског призвања и мисије), било не просто техничко или знањствено питање и проблем. Питање метода је за њу било и остало неодвојиво од саме Истине. Метод и из њега развијана методика, условљен је самом Истином, она га уствари и обликује како својим садржајем тако и својим дејством. Слободно можемо рећи: *метод је својство Истине*. Сама реч „методос“ (Μέθοδος) по свом етимолошком значењу указује на метод као на „сапутника“, односно — као на пут који води Истини (μέτá+ὁδός). Истини се не може стићи било каквим путем: њој се допире и до ње се може доћи само оним путем који је њој сагласан, који је њоме обасјан и осветљен и испуњен. Кад би Истина била ствар или апстрактна идеја, онда би пут њој зависио од човека као субјекта и његове вештине да јој се приближи; она би пасивно чекала да он дође до ње, остајући неделатна и неделотворна. Тајни вере, међутим, и дубљем искуству и благодатном прозрењу, Истина се открива као жива и животносно-лична стварност, као свепрожимајућа Личност. Као таква она се открива или скрива, слободно се дарује као сила, мудрост и светлост или постаје недоступна и недодирљива. Дарујући се и откривајући се она оним чиме се подарила и открила узводи себи и приводи себи онога коме се подарила и открила и оно чимус е подарила и открила. На тај начин постаје „сапутник“ на путу њој, боље речено — постаје сам пут и путоказ. У њеној светлости се откривају прави путеви њој — недоступ-

ној; она као Светлост постаје непогрешиви пут за ноге истиноискатеља и богоискатеља. Отуда, сви путеви који њој воде и узводе, њој се прилагођавају и њоме осветљавају, никако обратно. Зато ни метод не сме ниуком случају бити схваћен као аутономни човеков покушај и његов субјективни двиг до Истине: Истини се прилази уз њену помоћ, у заједници са њом, кроз непосредно општење са њом. Само она Истина која се слободно даје, ослобађа; само онај пут који поштује слободу Истине — води и узводи њеној неисцрпној Тајни. Само она Истина која је безгранична, ослобађа од граница и дарује истинску слободу ограниченем човеку и свету. Истину подредити својој „аутономији“ и својим људским световним методама значи протерати је из себе и извршити насиље над њом, остати без ње и осудити себе на вечно робовање својој ограничености и неминовностима тварног света око себе и његовим стихијама.

Са овог разлога неприхватљиво је схватање, западног (мање више римокатоличког) порекла, по коме је могуће пуно или делимично прилагођавање садржаја откривене Истине било каквим (новим) световним методама. То схватање једноставног преношења световних метода у црквену методiku и прилагођавања садржаја Откровења тако примљеном методу, води у суштини безбожном и обезчовечујућем начелу које гласи: Циљ оправдава средство. Исто тако неприхватљиво је и схватање (својствено протестантизму) засновано на учењу о предестинацији и из њега насталом антрополошком пессимизму, по коме је човек немоћан да било шта учини својим напором и методама у досезању до Истине и задобијању спасења. По таквом схватању Истина се не постиже кроз сарадњу Бога и човека, она се намеће и пасивно прима. Метод је аутономни људски труд и покушај независан од саме Истине, зато и променљив и релативан. Као што овом супротно схватање пасивизира Истину, гледајући на њу као на пасивни објект и приписујући човеку као субјекту сав динамизам, ово схватање пасивизира човека, лишавајући га и поричући његов богодани динамизам и дар радосне сарадње са Истином. И једно пак и друго схватање почивају у дубинама на изгубљеном или недовољно стеченом осећању могућности и опитне стварности присног односа и општења између Бога и човека, човека и Истине.

За изворно еванђелско схватање, опитно потврђено и проверено вековним искуством Цркве, питање метода и црквене методике, као и питање односа између Истине и начина којим се она прима и предаје, решено је једном за свагда речима самог Господа Христа које гласе: „Ја сам пут, истина и живот“ (Јн. 14, 6). Њима Христос посведочује себе не само као Истину и Живот него и као једини истински Пут којим се долази до Истине и задобија пуноћа Живота. Пут, истина и живот су у њему једна и једносушна стварност, троједна нераздељива тајна. Шта се подразумева под Христом као „путем“? Он као „пут“ означава и представља начин Његовог живљења међу нама и за нас, Његово богочовечанско дело, Његову богочовечанску праксу и начин на који је она остварена, и остваривши се — остала за свагда присутна у нама и међу нама, као наша мера, пут и путоказ. Усвајајући тај његов начин живљења ми проналазимо Пут којим, и једино њиме, можемо доћи Оцу (ср. Јн. 14, 6). И као што је

Он, као Истина, провера сваке истине, исто тако је исти Он, као Пут, односно као начин живота и метод, унутарња мера и провера целокупног људског понашања, живљења и делања, као и саме методике тог делања. Истина која је у њему откривена и њиме постала видљива и опипљива, по својој природи је богочовечанска Истина: Истина о правом Богу и правом човеку, тј. о Богочовеку. То значи опет да се у њему не открива само тајна скривеног Бога него и тајна света и његовог смисла у времену и у вечности. Тако су те две тајне у њему једном за свагда сједињене у двоједну нераздељиву тајну, богочовечанску тајну. У њему се открива не само начин на који Бог постаје човек и улази у свет, него и начин на који човек постаје прави човек, тј. Бог по благодати. Тако, као што је Истина у њему откривена, богочовечанска Истина, исто тако су и пут и методика пута који њој води — богочовечански. Начин на који се Он прославио славом коју је имао у Оцу од искони, постао је од времена његовог оваплоћења начин нашег прослављења у Богу.

Из овога постаје очевидно да све оно што није христолошко и христово, све оно што је одвојено или што се одвојило од Христа, што би желело да буде или је постало „аутономно“, све што није њиме испуњено и што не стреми њему, престаје да буде право и истинско и као такво — немоћно је да обликује прави људски лик и да постане темељ и путоказ истинском животу. Све је позвано да се охристиви и ухристиви, да се обогочовечи и убогочовечи, и тек онда кад постане такво, налази свој пут и постаје пут и правило живота.

На који начин се Христос прославио и на који начин живи Он као Богочовек међу нама? Начин његовог живота међу нама и откривења његове славе посведочује нам Јованово Еванђеље: „Логос постаде тело и настани се у нама, и видесмо славу његову, славу као Јединородног од Оца, пун благодати и истине“ (Јн. 1, 14). Из овог сведочења се види да се Бог не открива као неки апстрактни пут и начин живота, него као у нама присутна и делатна богочовечанска стварност, као пуноћа благодати и истине, као видљиви и опипљиви пут. Он као „Пут“ је пут „правде и мира“ (Мт. 21, 32) (Лк. 1, 79), „уски пут“ (Мт. 3, 14); његови путеви, којима треба ићи, јесу „путеви живота“ (Јн. 14, 4), његов пут „прави пут“ (2 Петр. 2, 15), „пут истине“ (2 Петр. 2, 2). Њега је Бог Отац „прославио и опет ће га прославити“ (Јн. 12, 28). Он се открива и дарује као живот и тај живот постаје светлост људима, „и светлост светли у тами и тама је не обузе“ (Јн. 1, 5). Њему дарована заповест за нас и њиме нама подарена „заповест је живота вечнога“ (Јн. 12, 49). Све док Он живи међу нама и у нама, и ми ћемо живети (ср. Јн. 14, 19) а Он међу нама и са нама живи — вечно.

Он живи међу нама и у нама, и видљив је за нас, као Црква. И као што је Он „Пут“, тако се већ у Делима Апостолским и Црква његова и његово учење такође називају „путем“. То је „пут“ коме се припада (Д. ап. 19, 5) и који је као и Он прогођен (Д. ап. 22, 4), који се упознаје „тачније“ и којим се ходи (14, 6; 9, 22), који ће бити клеветан (2 Петр. 2, 2), који се припрема (Лк. 1, 76; Мт. 11, 10), „пут светих“ (Јевр. 9, 8). Истоветан са њим вечно присутним, то је „бли-

ски и живи пут", који нам је Он подарио и отворио „завесом“ тј. телом својим — Црквом (Јевр. 10, 20). Дакле, као што је Он Пут, тако је и Црква његова, као његово богочовечанско Тело — исти тај Пут, јер у суштини она је истоветна са њим, као што је истоветан и његов начин живљења и богочовечанског делања — са њеним начином живљења и делања.

Црква као богочовечанска Заједница и као Пут, живи и блиски, јесте „пут светих“, који се тек онда открио у потпуности када се открио и јавио Дух Свети (Јевр. 9, 8). Дух Свети је онај који „уводи у сваку истину“, тј. који открива тајну правог Пута који води и уводи у живот вечни. Овај значај Духа Светог и његовог „увођења у сваку истину“ друга је изузетно важна компонента за схватање и проналажење истинског метода и развијање праве методике Цркве ради што успешнијег остварења њене мисије у свету. Само човек озарен Духом Светим у стању је не само да пронађе истину него и да открије прави начин и пут којим се долази до Истине. Човек је призван да буде радосни сарадник Духа Светог и његов прималац; он не измишља методе, оне се дају и откривају његовој динамичкој слободи у Христу Исусу, дејством Духа Светог. Управо на тој тајанственој сарадњи људске слободе и благодатног дејства Духа Светог развијала се кроз векове црквена методика и остваривала мисија Цркве у свету, у историјском времену и простору. Синергизам људске слободе и Духа Светог вековно је начело црквеног живљења и историјског деловања.

Из реченог следи закључак да од саме Истине и од степена колико је она постала део нас самих зависи и метод, начин на који ћемо предати другоме Истину и открити му путеве савршеном животу. Само онај који доживи Христа као „блиски и живи пут“ и који се испуни силом Духа Светог у стању је да води друге путевима правде Божје и спасења.

Ко је у историји најнепосредније доживео Христа као „блиски и живи пут“? То су првенствено и изнад свега били свети људи Божји. Зато се Пут који је Христос, и његово Тело — Црква, с правом назива — *пут светих*“. Они су најбољи и једини истински „наставници и учитељи пута који води у живот“ (како се пева у тропару једног од њих — Светог Саве Српског) управо стога што је тај Пут постао једном за свагда унутарња покретачка сила њиховог бића и личности, светлост ума и срца њиховог и путоказ стопама њиховим. Тако се богочовечански и духоносни метод и методика Цркве откривају и показују и као *светитељски метод* и методика. Значи: методика Цркве је методика Светих, а метод Светих је метод угледања на Христа и на његове Апостоле („угледајте се на мене као ја на Христа“ — позива Апостол Павле). То је метод безрезервног идења за Христом и хоћења његовим светим путем („ко ходи за мном неће ходити по тами, него ће имати светлост живота“, Јн. 8, 12), „заједно са свима светима“. То идење за њим је уствари живљење у Христу и сагласно Христу.

Идење за Христом „заједно са свима светима“ указује на то да је метод Цркве по својој природи — *саборни метод*, а њена методи-

ка — саборна методика. То значи: метод Цркве није резултат индивидуалног домишљања појединаца него саборног доживљавања једне и исте свеобухватне и неисцрпне Истине. Црква учи и васпитава не само речју и проповећу својих проповедника. Она учи и васпитава свим својим богочовечанским бићем и целим богатством свог саборног Предања и историјског светитељско-исповедничког опита и доживљаја Христа. Многовековно искуство светих Божјих људи, његово целосно усвајање и коришћење, најбоља је гаранција исправности метода на том искуству заснованог и пута Црквом проповеданог и посведочаваног. Тај метод може пронаћи само онај који живи, мисли, дише саборним Предањем и животом Цркве. Онај пак који постигне такав степен духовног савршенства да мисли, живи и дише саборним светитељским Предањем и животом Цркве, и сам постаје „правило вере“ и сигурни учитељ пута који води у живот вечни. Такви су били и остали свети Божји људи преко којих се на најбољи могући начин остваривала и остварује мисија Цркве, како за време њиховог живота тако и после њихове смрти. Обликовани и озарени Истином за живота они зраче њоме и привлаче и у животу и у смрти: светим примером, врлинама, делима и светим моштима. Отуда су Житија светих била и остала неисцрпна ризница у којој се могу наћи не само животописи њихових светих надахњујућих ликова него и безбројни примери начина њиховог поступања и понашања у најразличитијим условима и околностима и временским периодима као и благодатни методи њиховог сопственог духовног узрастања и руковођења других путевима спасења. И као што су Житија светих органски продужетак Дела апостолских и осталих старозаветних и новозаветних свештених списа (о. Јустин Поповић) тако је и светитељска саборна методика органски продужетак методике Пророка и Апостола.

Црква је по својој природи непрекинути и непрекидни раст истог живота и исте вере; зато је у њој све саборно, зато се у њој сви уче непрестано и сви сарађују на спасењу и преображењу свих. Ово непрестано учење у Цркви и усавршавање заједницом и у заједници са свима светима, од искони поживевшим до данашњег дана, основно је правило и програм живота Цркве и њене мисије. Оно је и јединствени пут задобијања пуноће Истине и Живота, откривеним и подареним у Христу Исусу. Саборни карактер те црквене методике између осталог огледа се и у томе што се она не ограничава само на један период живота или на поучавање само једног узраста (на пример деце). Она собом обухвата начине поучавања сваког верника од рођења до његове смрти. Човек је биолошки посматрано дете само у једном узрасту, духовно пак гледано он је „дете Божје“ у свим својим узрастима и као такав призван је на непрестани раст у безграничну меру „раста висине Христове“. Отуда се мисија Цркве састоји управо у томе да отвори човека за те и такве његове вечне хоризонте, на начелима саборног узрастања у Христу.

На ту потребу непрекидног образовања и узрастања у вери, врлинама, и христоликом животу, као и на саборни карактер тог узрастања, указује на најочевиднији начин годишњи круг црквеног богослужења. Годишњи богослужбени круг је призив на стално и понов-

но („опет и опет“) доживљавање истина вере и урастање, и то све дубље, у једну и исту али и неисцрпну тајну Христа Богочовека и живљења по Христу. Богослужење је дисање Цркве, њено саборно и сабирно неуништиво памћење. Са тајном Евхаристије у свом средишту, оно је оприсутњење живог Христа у животу човека и света и тиме стварно освећивање и преображавање творевине и времена. Као такво оно се показује као „блиски и живи пут“ Истини, као начин и средство непосредног и присног општења са њом.

Богослужење као дисање Цркве и као њено саборно памћење било је одувек од изузетног значаја за остваривање црквене мисије у свету. То показује да је православна методика имала одувек *литургијски карактер*. Оно је било и остало незаменљива, у животу Цркве непрекидно присутна благодатна школа и то вечно нова школа. У њој се не васпитава само човеков ум, стицањем знања, као што је то био и углавном остао случај европске школе, у њеним различитим издањима. Оно образује целог човека, било као појединца било као заједницу. Зато није чудо што је у току целе историје, на почетку и на крају сваке црквене мисије (било у односу на оне који су унутар ње, било у односу на оне који су тек призвани да уђу у њено спасоносно заједништво) стајало богослужбено, евхаристијско сабрање. Богослужење по самој својој природи поседује у себи вечно обнављајућу силу, садржећи у себи незастариве методе човековог преображаја. Његова суштина је молитва, а за молитву је с правом речено да је она, нарочито кад је литургијска, најделикатнији васпитач ума, срца и целе личности као и „једини метод суштственог себепознања“ (о. Јустин Поповић).

Ако је молитва садржај и стални пратилац црквеног живота у свим његовим појавама, а црквена методика кроз то — *молитвена методика*, онда је и молитвеношћу прожета мисија, једина истинска црквена мисија. Молитвеност као унутарње својство је управо оно по чему се црквена методика разликује од сваке друге методике и по чему се црквена мисија у свету разликује од сваке друге мисије и начина обављања те мисије. Молитвеношћу Црква не само што обликује и препораба и просвећује вечном светлошћу људе и заједнице него ствара и нову молитвену културу. И сама реч „култура“ посведочује њену органску везаност за „култус“, тј. за богослужење и молитву. Зато није чудо да је све што је велико и истински вредно у свим областима људске културе везано за култ и утемељено на молитви. Историја нам јасно и очевидно сведочи: немолитвена култура се увек, пре или касније, показивала културом без даха и духа, без истинске дубине, површна, једнострана и као таква — лажна. То што важи за културу уопште важи такође и за немолитвену просвету, немолитвену етику, једном речју, за сваки људски труд и дело без изузетка. Зашто је то тако? Зато што једино молитвени подвиг у стању је да открије најскривеније дубине људског бића и да сабере све људске моћи у један јединствени двиг према Вечном, откривајући тако и неизрециве дубине Вечног и омогућујући Вечном, отвореношћу човека и отварањем, да га оно собом оплоди, продуби, уздигне и преобрази, преображавајући, кроз њега и у њему, и овековечујући — време, твар и његова дела.

Молитва је призив (ἐπίκλησις) Духу Светом животворном да дође и да се усли у нас, да Собом освети и просвети нас и наша дела и наше дарове, наше заједничко време и заједничку вечност. То пак значи да се црквена методика и мисија Цркве заснивају и остварују своје циљеве *епиклетичко-благодатним методом*. Тај метод нити је само божански нити само човечји, него је, како по својој најдубљој природи, битијно, тако и по својој конкретној примени на људску и космичку свакидашњицу, приклично, то јест у примењивању на стварност — *богочовечански метод*. На том и таквом епиклетичко-благодатном методу почива не само историјска мисија Цркве, него и сама Црква, као свеобухватни богочовечански организам. Уколико је више био присутан тај метод у животу Цркве и њених посленика, утолико је и њена историјска мисија бивала ефикаснија, односно — утолико је Црква била присутнија и делотворнија у животу човека и света. И обратно: уколико мање је тај метод примењиван утолико је црквена мисија била неефикаснија и њено присуство неразпознатљивије и неделотворније на живот човека и света. Епиклетичко-благодатни метод је знак распознавања црквене методике и њеног стварног присуства. Његовим слабљењем јача у Цркви примена метода овога света, метода створених од човека и по човеку, а то неминовно води и одводи њеном постепеном али сигурном посветовњачењу и претварању у једну од многобројних идеолошко-друштвених организација овога света, затворених за вечну Истину и њен неуништиви и чудесни сјај. Применом, међутим, таквих метода Црква неће бити у стању да оствари своју мисију у свету: истинско спасење и преображење човека и целе творевине.

Литургијско-молитвеној методици Цркве својствен је, поред епиклетичког и *мистагошки метод*. Мистагошки метод има свој библијски корен. Бог постепено открива своју вечну тајну и уводи у њу. Он се открива, сагласно човековим моћима и пријемчивости, све јаснијим и све дубљим богојављењима, почевши са Законом и Пророцима па продуживши преко јављања и оваплоћења Јединородног Сина и слања Духа Светога, који уводи у сваку истину, откривајући је на још дубљи и савршенији начин и припремајући човека на гледање Бога „лицем к лицу“ у вечности и за још присније општење са Христом „у невечерњем Царству његовом“.

Овај мистагошки метод је веома много примењиван у првим ранохришћанским вековима мисије Цркве. Нарочито је дошао до израза у установи катихумената и тзв. „тајне дисциплине“: катихуменат је служио као припрема за постепено увођење просвећених, односно крштених, у дубље тајне вере и то не само преко мистагошких катихеза него преко целокупног црквеног стила и начина живота, мишљења и понашања. Само устројство Литургије и до данас је живи сведок тог неизбрисивог мистагошког карактера црквене методике. Устројство Литургије изражава собом унутарње устројство саме Цркве и њеног духа. Литургија оприсутњује на мистагошки начин, у сваком новом временском трену, сав Божији Домострој спасења, почињући са старозаветним предказањима и „сенком“, дајући стварност Тела и Крви Христове, али и откривајући заједништво и једног и другог као предукус будућих вечних добара.

Сви опитни носиоци црквеног духа кроз векове примењивали су овај литургијски у тајну уводећи метод на свакидашњи живот, то јест на проповедање Еванђеља и на његово оваплоћивање у живот појединаца, почињући са „млечном“ и постепено идући ка „тврдој“ храни. Тако је овај у тајну уводећи (мистагошки) метод органски повезан са практичном страном човековог живота. Основно начело те практичне стране, која никад није самосврха, гласи: „Праксом се узлази до боговићења, созерцања боготајне“. Ово начело је незаменљиви метод, предуслов и пут истинског узрастања, сазревања и просвећења. Праксом Истина постаје потка свакидашњег живота и његова провера, откривајући се истовремено у самом свом оприсутњењу као нешто надумно и недостижно и неизрециво. Као таквом, мистагошском методу је својствена *очевидност и опипљивост* али се истовремено њиме развија све више и више живо и опитно знање о *недоступности и неизрецивости тајне*. Управо је то и најбољи начин остваривања црквене мисије у свету: преко опипљивог, реалног живота и стварности, преко конкретне праксе и у самој пракси, налазити дубљу реалност и узлазити њој, као неким степеницама; преко видљивог и у видљивом, преко његовог истинског доживљаја и преко откривања његовог смисла — откривати невидљиво, у његовим дубинама скривено и запретано, и с оне стране његових дубина...

У вези са тим треба истаћи и још једно својство литургијске методике које је такође веома важно за остваривање мисије Цркве, за њено допирање до човековог ума и срца, за човеков истински преображај и узрастање. Литургијски живот се служи *наиме иконичним методом*, који може бити назван и *символичко-типолошки*. Богослужење никад не даје, као уосталом ни Библија, рационално дефинисане и формулисане истине. Језик Откровења и Литургије, а отуда и језик Цркве — језик је икона, симбола, образа, слика. Он је свестан тога да собом изражава — неизразиво, да је ризница Несместивог. Зато, избегавајући да разумски обухвати и дефинише оно што је по самој природи необухвативо, труди се истовремено да преко трезвоумних симбола, образа и слика, учини доступним доживљају и видљивом сабирном и саборном оку срца — чудо невиђено Божје тајне. Стога није чудо што тај језик увек има у себи нечега свештенога и скликовитог, боље рећи крилатог. Но, и поред све своје раскошности и надахнутости, он никада није језик романтичне маштовитости нити небулозне замршености. У њему је све јасно и просто, непосредно и трезвоумно, али истовремено узвишено. У њему је спојена детиња простота са неисцрпном мудрошћу; он наместо да затвара, све више собом отвара хоризонте и видике човековом уму, срцу и бићу. Он ненаметљиво води од сенки — сликама (ико-нама), од слика — стварности, и кроз сусрет са њом — све дубљој стварности. И то стварности која је ту међу нама и у нама, као *Емануил*, што значи као — *с нама Бог*, тј. као живи и чудесни Христов лик, који је и подарио човеку и његовом језику, да у себи сме-сти Несместивог, да собом опише Неописивог; Лик у коме се огледа и којим се открива сва пуноћа Божје тајне, остајући истовремено скривена у својим апофатичким, заумним дубинама.

Символичко-типолошки метод, служећи се тим и таквим јези-ком, не заснива се на празној алегирији: литургијски симбол собом

исповеда и сведочи присуство тајне, открива њену стварну силу и моћ, уводећи опитно у њено необухватно безграничје и недоступност. За разлику од тог и таквог језика Цркве којим се она служи употребљавајући иконични метод, језик нововековне европске културе или је језик рационалистичког плиткоумља и на површна чула ограниченог гледања, или опет ирационалне небулозности и апстрактне магловитости, чија је једина позитивна страна — у њој прикривена жеб за оностраним. Но та жеб, наместо правим вредностима, често се утољује и трује леденим мраковима магијских мистицизама, који уместо светлости и просветљењу воде и уводе у безизлазну таму.

Рекли смо да црквена методика, а кроз то и остварење мисије Цркве, зависи од саме Истине која ослобађа, као њено својство, али исто тако и од саборног доживљаја те Истине. Овоме треба додати и чињеницу да је она зависила и кроз векове изграђивана и сагласно могућностима и пријемчивости оних којима се Истина саопштава, као и условима под којима они живе. Прави метод мора увек да има у виду и да се заснива на том живом сусрету између Истине, преносиоца Истине и њеног примаоца, као и да узима у обзир време и простор у којима се одиграва тај свети сусрет (епоха, култура, образовање, узраст, наслеђе и тд.). При том увек остаје на снази једно свето и незаменљиво правило: Све оно што човеку замрачује вечне хоризонте, што га чини пленом смрти и пропадања, што му затвара пут ка остварењу његовог вечног назначења; једном речју — све оно што га ограничава и сакати, то никако не може бити прихваћено као метод Цркве, нити може бити узето за средство остварења њене мисије у свету. Овде остаје за свагда на снази начело Апостола Павла: „Не прилагођујте се веку овоме“ (Рим. 12, 2). Прилагођавање времену и духу времена, ономе што Апостол назива „овим веком“, затвара видике према вечности. Човек је по призивању вечно и богочовечно биће и као такав мора да се понаша у свим околностима које му време и живот намећу. Време јесте човекова колевка али није и његова вечна отаџбина. Време и живот у времену осветљују се и добијају свој смисао светлошћу вечности, никад обратно. Зато је човек призван да се „преображава обнављањем ума“ (Рим. 12, 2) и да испуњује („искупљује“) време — вечношћу (ср. Еф. 4, 16).

Црква зна да заиста „свако време има своје време“ па се стога, остварујући своју мисију, труди да то време сваког времена и сваке епохе претвори у своје, у благи јарам Христов, преображавањем и унутарњим осмишљавањем времена и њихових бремена. Као што је Христос примио на себе људско тело, па чак и грехе света, тако је и Црква по својој христоликој природи и мисији призвана да се оваплоћује у свако време и да понесе на себе грехе и ране света, превиијајући их и исцељујући их. Јер само саваплоћена и „рањена“ може исцељивати и претварати се у мелем света (не каже ли се за Христа, који је њена Глава: „ми се раном његовом исцелисмо“?). То пак значи да је њен метод (као и њена мисија која се њиме остварује) — *сотиријски*, тј. *спасоносни метод*. Као Господ Христос, тако ни она не суди, јер није у свету да суди, него да се свет њоме спасава, тј. да задобија њоме своје изгубљено здравље и своју жељену пуноћу и савршенство.

Испуњена васкрсне и васкрсавајуће силе Христове, она се радује са радоснима и тугује са тужнима, служећи се *методиком крста и методом састрадалне саможртвене љубави*. Крстоносном љубављу и методиком крста она приступа свему: бићима и духовима, времену и идејама. У ту прквену методику крста спада такође *пост душе и тела и уздржање*. С правом је речено да пост, наравно кад је обостран и прави, мења код човека философију живота (о. Милутин Ранисављевић), чистећи човека од сваке прљавштине душевне и телесне и припремајући га да истински постане храм Духа Светога. Пост и уздржање не спадају у дисциплину законског типа, како их је схватао Стари Завет али и западна познохришћанска духовност. Пост и уздржање су унутарња препородилачка сила и моћно средство којим се васпитава човекова воља, ум и осећање, као и тело; њима се човек утврђује у непоколебивој верности Богу, припремајући се и постајући његов сведок, животом, речју и крвљу. Постом и уздржањем човек постаје прозиран за тајну и радосни проповедник и сведок васкрслог Господа. Из овога је јасно да црквена мисија не може бити остварена на прави начин нити уродити правим плодовима без поста и уздржања, као моћног и ефикасног средства за преображај и препород човека и његовог свакидашњег, како личног тако и друштвеног живота.

Када је реч о мисији Цркве и њеној методици треба истаћи још једно њено начело без којег је та мисија неостварива и незамислива. То начело у суштини обједињује у себи све методе Цркве и прожима сву њену методику. Оно гласи: *праксом се узлази теорији* (= богопознању, боговиђењу). Свети Григорије Палама открива још једну веома битну димензију овог начела, нарочито што се тиче оног његовог првог дела и његовог критерија. *Ми проповедамо*, каже Светитељ, *реч — праксом, делом потврђену и праксу, дело — словесно*, тј. истином проверено и осмишљено. Полазећи од тога начела истински носиоци црквеног духа и црквене мисије кроз векове, имали су једно изузетно важно и ефикасно методско правило: никада нису саветовали другима оно што сами нису претходно испунили. Песник то правило овако сажима: „Добар пастир јер што каже ином, и сам својим потврђује чином“ (Иван Мажуранић, Смрт Смаил-аге Ченгића). Ово начело, безброј пута проверено и посведочено животима Светих, потврђује да се мисије Цркве остваривала кроз векове а и данас остварује не причањем о Истини, него пре свега и изнад свега — живљењем у Христу као вечној Истини. Уколико више Христос Богочовек постаје живот нашег живота, личног и заједничког, утолико ми, као појединци и као заједница њиме и око њега сабрана, постајемо вернији и снажнији сведоци и проповедници његовог светог Имена. Истина доживљена и у живот оваплоћена сама собом зрачи и сведочи, просвећује и обасјава, њена светлост незадрживо светли у таму и разгони таму, обасјавајући сваког човека који чезне за њом, и који долази на свет (ср. Јн. 1, 5).

Изграђујући свој метод и разрађујући своју методику ради остварења своје богочовечанске мисије у свету, Црква је увек полазила и полази од чињенице самосвојности и разноликости сваког појединца и сваког појединог народа. Сваки човек је непоновљиво

биће. Треба му приступати „на голубијим ногама“ (О. Јустин Поповић). Исто тако и сваки народ има своја својства и своје особито призвање, историјско и есхатолошко. Црква поштује та његова својства и обликује његово призвање. Поштујући језик и обичаје сваког појединог народа не униформише их, већ напаја и обједињује све људе и све народе јединством вере и Духа, преображавајући све у један једини свети народ Божји.

Држећи се ових и њима сличних метода Црква је успешно остваривала своју историјску мисију и свету. Ти методи су и дан данас ефикасни, али и до краја света и века незастариви, управо стога што су по својој природи вечни и богочовечни. Сви пак они, толико неопходни Цркви за остварење њене мисије, могли би бити сажети и откривени у једном једином али свеобухватном начелу: Живети и мислити у Христу Исусу Господу нашем. У томе је методика Цркве, у томе и њена незастарива мисија и призвање.